באר מים חיים — דברים

אלה הדברים אשר דבר משה וגו'. רבו הפירושים בכתוב הזה וגם אנחנו נפרשהו בקוצר דעתנו בכמה פנים וזה יצא ראשונה.

הנה נודע מה שאמר הכתוב (הושע י"ד, ו') אהיה כטל לישראל. והענין אפשר לומר כי כשהשלושה ראשונות משפיעין לששה קצוות דזעיר אנפין בבחינת המוחין והששה קצוות לעולם אחד כלול מכולם והם ו' פעמים ו' מספר אלה ועם הג' ראשונות הוא מספר ט"ל ואז נקרא (תהלים קל"ג, ג') כטל חרמון שיורד על הררי ציון. כי ציון הוא ביסוד סוף הו' קצוות שעד שם יורד הטל ונקרא טל על שם ג' ראשונות עם ו' קצוות. והנה השלושה ראשונות תמיד כחדא נפקין וכחדא שריין ונחשבין לראש אחד. ומכונים על שם אהי"ה שבבינה כי אחד הם. ולזה אמר אהיה כטל לישראל שבחינת אהי"ה הוא כטל כי ממנו יורד הטל. וזה חפץ הקב"ה תמיד להשפיע לישראל מטובו ולהעניקם מזיו ברכותיו. והנה משה רבינו ע"ה ידוע שורשו מדברי מרן הרב ז"ל בכמה מקומות שהוא מיסוד אבא ואימא בבחינת הראש הנזכר. ועל כן הוא בירך את ישראל בזאת הברכה כי היה לו כח להמשיך משם מבחינת הג' ראשונות אל הו' קצוות בבחינת הטל הנזכר. והוא תכלית הברכות שבו עתיד הקב"ה להחיות מתים כידוע מדברי חז"ל (שבת פ"ח:). ונודע שמספרו ה' אחד ובכל מקום שהוי"ה אחד הוא ודאי שם כל מיני ברכות מצוי כי אין דבר אחר שם לעכב הברכות כי ה' אחד ושמו אחד. והנה חז"ל אמרו (שבת ע':) על פסוק (שמות ל"ה, ב') אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם וגו' דברים הדברים אלה הדברים אלו ל"ט אבות מלאכות וכו'. וגם כאן יאמר הכתוב כי אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. שזה מסר משה לכל ישראל להיות להם כח הזה ליחד שמו הגדול והנורא בבחינת אלה הדברים בבחינת הטל הנזכר. ובפרט לדורו של משה שכולם היו אחוזים בסוד שורש נשמתו כנודע כמה פעמים בדברי הרב ז"ל. ועל כן להם דיבר שכולם יראו ליחד שמו הגדול והקדוש להיות ה' אחד להפיק להם רצון כטל כי שם צוה ה' את הברכה וחיים עד העולם.

או יאמר על זה הדרך כי הנה דיבור לפעמים מורה על לשון הנהגה והמשכה (זוה"ק חלק ג', רס"ט.). ולזה יאמר כי אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. כי משה המשיך שפע החיים והשלום מבחינת אלה הדברים טל השמים ממעל עד בחינת כל ישראל. נודע בחינת כל שהוא ביסוד, סיום הו' קצוות ממש. כמאמר הכתוב (תהלים קל"ג, ג') כטל חרמון שיורד על הררי ציון הנזכר. והכל כי שם צוה ה' את הברכה וגו' כמדובר. ועל כן התחיל להיות מונה והולך בעבר הירדן וגו'. והם תשעה מקומות שחטאו ישראל בהן, ובכולן עמד משה וביטל הגזירה. כמו שאמר הכתוב (תהלים ק"ו, כ"ג) לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו וגו'. ומורה שהמשיך טל התחיה והברכה עד מדה התשיעית שהיא ביסוד להמתיק הדין מעליהם בכל מקום ומקום ובכל מדה ומדה והבן. והכל הורה דרך לישראל שגם המה יעשו כמעשהו ליחד שמו יתברך שיעמוד להם בעת צרה. ולזה סמך ואמר, אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר וגו'. כי י"א יום הללו הם בסוד שבירת הכלים מלכי אדום, בסוד עשתי עשר יריעות עזים, כמו שכתוב בדברי הרב ז"ל (בליקוטי תורה פרשה זו) והם נקראים ימי חורבן. והוא על ידי טל

התחיה ביחוד השלם תיקן הכל והמתיק הדינים. וכן יעשו ישראל לעולם בסוד י"א סממני הקטורת כידוע.

עוד יאמר אלה הדברים וגו'. כי הנה רש"י ז"ל פירש וזה לשונו: לפי שהן דברי תוכחות, ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל וכו' עד כאן. ולכאורה הלא כל ישראל ידעו כל מה שעשו ומה נפקא מינה אצלם בין רמז לדיבור. ואמנם ההסתר הוא בשביל אומות העולם. כי הלא אחרי כן הואיל משה באר את התורה הזאת בשבעים לשון כמאמר חז"ל (סוטה ל"ו.). וגם על האבנים בגלגל נצטוו להעתיק את התורה בשבעים לשון. ואז היו אומות העולם רואים בושתן של ישראל, מאוהבן ורבן של ישראל, שאמר להם התוכחות האלה להזכיר להם מה שהכעיסו את המקום ברוך הוא. ולזה סתם הדברים שלא יכירו בהן, כי אם ישראל היודעין רמיזותיו. אבל אומות העולם לא ידעו ולא יבינו מה בתוך דברים אלו. ולזה אמר הכתוב אלה הדברים אשר דבר משה כלומר הנה דבר שלם דיבר משה בדברים האלה ולא חצי דבר כמו שנראה למי שאינו מבין את הדברים. ואך כי דברו הטוב לא היתה אלא אל כל ישראל שהם המבינים בדבר ויודעין מה שבדברים הללו. אבל בפני אומות העולם אין דברים הללו דברים כלל כי לא יראו ולא יבינו. ועינים להם ולא יראו, אף שנתפרשה התורה גם בלשונם, הם בחשיכה יתהלכו בהם ואין אומר ואין דברים, והכל לכבודן של ישראל.

גם יאמר אל כל ישראל. לומר שדיקדק בעת דברו אליהם שלא יהיה מעורב אז ביניהם שום אחד מאומות העולם. כי אם דוקא אל כל ישראל דיבר דבר הטוב, ואילו היה בהם אחד מן האומות לא היה מדבר בפניו דברים האלה. שלא יראו אומות העולם בבושתן של ישראל חלילה. וגם שלא יקל בעיניו על ידי זה מעלת ישראל ויסיר המורא והבושה מעליו, כי ידמה לו שכמוהם כמוהו בית ישראל ח"ו. ובאמת באומות העולם אמר הכתוב (משלי י"ד, ל"ד) חסד לאומים חטאת. שאפילו המצוות שעושין, עבירות הם. כמאמר חז"ל (בבא בתרא י':) ובישראל אמרו חז"ל (עירובין י"ט.) פושעי ישראל מלאין מצוות כרמון.

או יאמר אל כל ישראל. כי הנה נודע אשר בכל מעשה ישראל לכל חטאתם ולכל עוונותם לא התחילו הם בעבירה ח"ו מימיהם. כי אם הערב רב שהיו ביניהם מיוצאי מצרים הם הם שהחטיאו את ישראל בכל פעם. כמו בעגל שנאמר (שמות ל"ב, א') ויקהל העם וגו'. ומבואר בזוה"ק בכמה מקומות (חלק ב', מ"ה:) שאין העם אלא ערב רב. וכן (במדבר י"א, א') ויהי העם כמתאוננים, וכדומה. רק שאחר כך פיתו את ישראל גם כן. ונאמר (שם שם, ד') וישובו ויבכו גם בני ישראל. וכן (שם כ"ה, ג') ויצמד ישראל לבעל פעור, וכדומה. והעיד הכתוב על משה רבינו ע"ה כי קיים בנפשו מאמר אב החכמים בדברי קבלה (משלי ט', ח') אל תוכח לץ וגו' הוכח לחכם וגו'. ולא רצה כלל להוכיח את הערב רב, משום אל תוכח לץ, כי אם את ישראל לבד במה שנשתתפו עמהם, או על שלא מיחו בהם. ומי שיש בידו למחות ולא מיחה העבירה נקראת על שמו כמאמר חז"ל (שבת נ"ד:) בפרתו של רבי אלעזר בן עזריה. ולזה אמר הכתוב אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, לישראל דייקא הוכיח כדין הוכח לחכם, ולא להערב רב המלאים זוהמא.